Humanist

1 november 1979
34e jaargang nr. 19
Tweewekelijkse uitgave van
het Humanistisch Verbond
Postbus 114, Utrecht
Tel. (030) 31 81 45

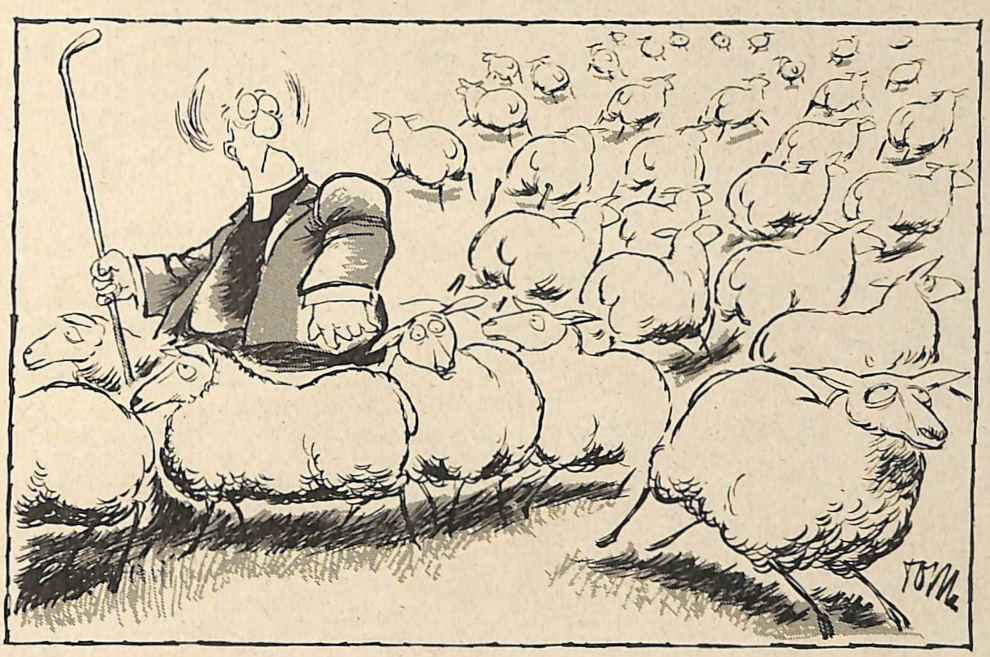

God in Nederland: onderzoek voor eigen parochie

Als God zou willen weten hoe het er met hem voorstaat in Nederland, hoeft-ie het lustrumnummer van het weekblad De Tijd maar op te slaan, of onlangs naar de KRO-televisie gekeken te hebben. Daar werd hem via een grootscheeps opinie-onderzoek opnieuw de pols gevoeld. En wat blijkt? Nadat ouderwetse diagnose de laatste jaren meermalen had uitgewezen dat hij ernstig ziek was (sommigen meenden zelfs dat God dood was) heeft een nieuwe generatie alternatieve onderzoekers zich over de patiënt gebogen.

Hun diagnose is echt eigentijds alternatief: God is niet ziek, hij woonde alleen onder heel slechte omstandigheden en dat geeft vervelende bijverschijnselen. Nu hij buiten is gaan wonen, gaat het alweer een stuk beter. En als zijn woning over een tijdje gerenoveerd is, trekt-ie er waarschijnlijk weer in. Tot zolang zoekt hij zijn herstel buiten in de vrije natuur.

Leegloop

Dit is het beeld dat de opdrachtgevers van het onderzoek ,,Opnieuw: God in Nederland'' geven. Terwijl het niet veel meer is dan een flauwe parafrase, zullen sommigen mijn woorden kwetsend vinden, of lasterlijk of onverdraagzaam.
En dat voor een humanist.
Maar moeten humanisten dan alles verdragen? Dertien jaar geleden publiceerde het weekblad Margriet de vrij groots opgezette enquête ,,God in Nederland''. Het was 1966. Voor het eerst bleek nogal indringend welke verschuivingen er optraden in de kaart van geestelijk Nederland. En vooral: hoe groot die verschuivingen waren. 33%, een derde van de bevolking bleek buitenkerkelijk te zijn, terwijl de volkstelling daarvóór, die van 1960, nog een percentage van ruim 18 gaf. Dat gaf schrik in de kerken. De leegloop had men natuurlijk met eigen ogen gekonstateerd, maar nu stond zwart op wit hoe zeer de kerken in betekenis afnemen voor talloze mensen.

Rode draad

Deze tendens heeft zich voortgezet, blijkens een herhaling en gedeeltelijke uitbreiding van dit onderzoek, dit jaar.
Als rode draad loopt door dit cijfermateriaal de konstatering dat men allemaal aan die zaken minder geloof hecht, dat men zich minder van de kerken aantrekt en dat de feitelijke aanhang van die kerken ook verder is gedaald, maar dat van die al maar groeiende groep buitenkerkelijken bijna de helft toch, al was het maar enigszins, in een god gelooft.

Niets te dol

En het waren dit soort gegevens die de meest op de voorgrond tredende begeleider van het onderzoek, prof. Walter Goddijn, voor de KRO-tv tevreden deed vaststellen dat de meeste buitenkerkelijken toch gelovig waren.
Zelfs vroeg hij zich (ditmaal in De Tijd) af, of er niet sprake was van een toenemend proces van ,,ontkerkelijking, maar dan met behoud van vele waarden als vrede, liefde, geluk en vrijheid . . .'' – ik citeer nog steeds Goddijn – ,,als authentiek evangelische waarden onder grote groepen''.
U ziet: de godsdienstsocioloog pater Goddijn lijkt werkelijk niets te dol om zowel in de opzet als in de uitkomst dit onderzoek geheel in godsdienstig, christelijk perspektief te zetten.
,,Dit onderzoek'', schrijft De Tijd quasi-relativerend,'' zegt iets over Nederlanders, niets over God''. Ik geloof, ik mag wel zeggen ik ben ervan overtuigd, dat we nog een stapje verder moeten gaan. Dit onderzoek zegt niets over God, weinig over Nederlanders, maar heel veel over de onderzoekers.

Persoonlijke god

Wat zègt het precies als minder mensen zeggen in een persoonlijke god te geloven en meer mensen in een hogere macht? Als u alles zelf wilt nakijken en overwegen, wat me trouwens een betere weg lijkt dan alles zo maar te geloven, moet u het boekje maar zelf kopen.
Ik geef hier twee betrekkelijk willekeurige voorbeelden van de vele die er te geven zouden zijn. Ik begin dan niet met te zeggen dat er nu 34% in een persoonlijke god gelooft, maar ik lees in omgekeerde richting: 9% ontkent het bestaan van God of een hogere macht, 17% weet het niet (daar hoor ik zeker bij) en 40% gelooft in het bestaan van een hogere macht. Veertig procent, o, maar daar hoor ik dus ook bij, want ik geloof in het toeval en dat blijkt keer op keer een hogere macht dan mijn persoonlijke eigen macht. Maar zouden ze zoiets met hogere macht bedoelen? Wat bedoelen die andere mensen er eigenlijk

(vervolg op pag. 5)

IN DIT NUMMER

Peter Boss in gesprek met een humanistische studentenraadsvrouw. Een Humanist-interview pag. 3

Wim Jungman signaleert verschuivingen in denken over God en Kerk n.a.v. enquête .. pag. 4

De gemeenschappen gaan diskussiëren over kernbewapening. Daarom publiceren wij de ontwerp-toelichting en de verklaring van het HB ..... pag. 6/7

VAN HET HOOFDBESTUUR

HB-vergadering van 5 oktober

Belangrijkste agendapunten waren de reportage van de dienst plaatselijke geestelijke verzorging en een beslissing i.v.m. de zogenaamde brede maatschappelijke diskussie over (kern)energie. De dienst plaatselijke gv is zoals bekend dankzij een ALN-subsidie van een „eenmansbedrijfje" uitgegroeid tot een volwaardige dienst van zes medewerker(st)ers (één full-time, vijf in deeltijdbetrekking) met diensthoofd. Aangezien de meeste medewerkers pas op 1 juni j.l. zijn begonnen, kwamen meer de plannen over de toekomst aan de orde dan een verslaggeving over de bereikte resultaten. Hoofd van dienst Richard Lukacs noemde als gemeenschappelijke elementen in de diverse werkvelden van zijn dienst: de wens om het werk professioneel aan te pakken, de behoefte om de humanistische elementen in het werk verder uit te diepen en het verlangen naar bestuurlijke duidelijkheid. Momenteel kan de dienst rekenen op zo'n 400 à 500 vrijwilligers binnen de gemeenschappen. De bejaarden- en ziekenbezoekers hebben daarin van oudsher het grootste aandeel. De dienst heeft in de diverse regio's al verscheidene kontakten gelegd met het plaatselijke GV-kader; het gemeenschapsbestuur zal steeds vooraf van dergelijke kontakten op de hoogte worden gesteld.
Op het terrein van de uitvaartbegeleiding is kontakt gelegd met een landelijke krematievereniging om te bezien op welke wijze humanisten een inbreng kunnen hebben bij het verzorgen van krematieplechtigheden. De dienst presenteerde zich in het vorige nummer van „Humanist" in zijn nieuwe samenstelling.

Energie

De regering wil in 1980 een z.g. brede maatschappelijke diskussie over energievraagstukken en meer speciaal over de kernenergieproblematiek van start laten gaan. De Stichting Energie en Samenleving studeert al jaren op deze problematiek en heeft nu het initiatief genomen tot het oprichten van een Werkgroep Energiediskussie. Deze kan organisaties die aandacht willen besteden aan de energieproblematiek, behulpzaam zijn d.m.v. kadertraining, voorlichting, e.d. Het ontwikkelen van een eigen standpuntbepaling blijft een zaak van de deelnemende organisaties afzonderlijk. HB-lid Van der Hoeven is bereid voorlopig het HV in de werkgroep te vertegenwoordigen. Hij zal tevens t.b.v. de diskussie binnen het Verbond over deze materie een brochure voorbereiden. De diskussie kan dan aan de hand daarvan – mede in het verlengde van de konklusies van de HV-konferentie over de overleveringsproblematiek (Rotterdam 1975) – worden gevoerd.
Verder behandelde het HB enkele bestuurlijke kwesties. Men ging akkoord met de statuten van een nieuwe Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs, die in de toekomst indien nodig kan optreden als werkgever van HVO-leerkrachten. HB-lid. De Ronde werd al benoemd als voorzitter van deze stichting.

Aktualiteiten

Het bestuur van de Stichting Humanistisch Studiecentrum Nederland (HSN) is inmiddels samengesteld: voorzitter Van Kreveld (HV), vice-voorzitter Hopster (Vrije Gedachte), sekretaris Van Oosten (Humanitas), penningmeester Israel (Humanitas), Van Oostrom (Vrije Gedachte) en Den Broeder (HV).
Binnenkort zullen er advertenties verschijnen voor een half-time studiesekretaris.

Sentrop

Humanist

eindredakteur: Hes van Huizen
Humanist is een uitgave van het Humanistisch Verbond
Redaktieadres:
Oude Gracht 152,
3511 AZ Utrecht
Telefoon: 030-318145
Abonnementsprijs voor niet-leden *f* 20,— per jaar
t.n.v. Humanistische Pers
postgiro 58, Utrecht.
Gedrukt op kringlooppapier bij Brouwer Offset bv, Utrecht.

IHEU-Noodkreet

Zoals bij velen van u bekend, zit de IHEU zo slecht bij kas dat we ons naast de direkteur, Ernst van Brakel, geen gesalarieerde krachten kunnen veroorloven. En omdat er erg veel werk verzet moet worden waarvan wij menen dat het belangrijk is en daarom niet mag blijven liggen, doen we wel eens een beroep op vrijwilligers.
Zo ook nu, want de vrijwilligster die ons zo voortreffelijk hielp met typewerk, heeft daar jammer genoeg geen tijd meer voor. We zoeken dus weer iemand die goed kan typen (brieven, artikelen etc. in het Engels) en die bereid is dat voor ons te doen – zelfs zonder de garantie op een beloning in het hiernamaals. Onkosten worden natuurlijk vergoed. Wel kunnen we beloven dat we voor zo'n help(st)er in de nood, als die belangstelling heeft voor IHEU-zaken, ook nog andere klusjes hebben. Bijvoorbeeld het bekijken van buitenlandse humanistische tijdschriften op nieuwtjes of interessante verhalen en dergelijke. Kunt en wilt u ons helpen, neemt u dan alstublieft contact op met Ernst van Brakel op het IHEU-sekretariaat, Oudegracht 152, Utrecht. Telefoon: 030-312155.

Zo menselijk

Het is half oktober. Herfst. Vanmorgen hebben we nog in een enorme plotselinge regenbui naar de auto moeten hollen, omdat we vrienden gingen bezoeken, nu zit ik in het zonnetje in de achterkamer, terwijl ik door het huis heen, aan de andere kant van de straat, de wingerd tegen de gevel kan zien, die in de zon de prachtigste kleuren heeft. Ik hou van de herfst. Mijn man en ik hebben altijd erg veel gewandeld, het hele jaar door – dan kun je ook zo lekker rustig met elkaar praten –, maar de wandelingen, die we samen in het najaar maken, hebben er nog iets aparts bij door het enthousiasme, waarmee we allebei genieten van al die kleuren om ons heen, de bessen aan de bomen en vooral ook van die bepaalde sfeer, die er dan in de natuur hangt.

Het stukje, dat ik hier in 't zonnetje aan het schrijven ben, zal echter de sfeer niet ademen van mooie kleuren en een milde zon. Het is het moeilijkste stukje, dat ik in de zeventien jaar, dat ik nu bij u in de huiskamer kom, moet leveren.
Verleden week kwam er namelijk een lid van de redactieraad van de 'Humanist' hier thuis, om me, een beetje op de manier van die onverwachte plensbui van vanmorgen, te vertellen, dat de redactieraad besloten had, dat ik moet ophouden met deze cursiefjes, omdat ze niet meer in dit blad passen. Er was, zo zei hij, een vluchtige enquête onder de jongeren geweest, waaruit gebleken was, dat de jongeren er geen belangstelling voor hebben, ze lezen ze niet en ze vinden ze kneuterig.
Ik weet niet, wie die jongeren zijn, ik heb nooit iets van ze gemerkt, maar de reacties, die ik al die jaren, zelfs nog tot op de huidige dag van alle kanten gekregen heb, zijn, op een enkele boze brief na, bijna altijd geweest: 'We vinden uw stukjes zo enig, 't is het eerste, waar we naar grijpen, als het blad binnenkomt. U schrijft zo gewoon, zo menselijk, je herkent jezelf er zo vaak in en je kunt nog eens lachen.'

Het spijt me oprecht, dat ik op deze manier afscheid moet nemen van al die lieve en trouwe lezers, die zeventien jaar lang zo meegeleefd hebben met wat een gewoon gezin, met man en kinderen, katten en schildpad en moeder aan 't hoofd van een bejaardenclub, aan ups en downs zoal meemaakte.
Ik wens u het allerbeste en ik zal met genoegen terugdenken aan de tijd, dat er in een Humanistisch blad nog plaats was voor een luchtige toon op z'n tijd en voor gewone menselijkheid.

Ans Spigt

Humanistische studentenraadsvrouw

Edith Nagel: 'Handen zijn soms onmisbare instrumenten'

Mensen raken wel eens in de knoei. Dat is niets nieuws. Er is dan hulp nodig. Ook dat is bekend. Het Humanistisch Verbond biedt hulp. In de persoon van een raadsman of -vrouw. Soldaten bijvoorbeeld hebben een humanistisch raadsman (zie Humanist van 6 juli). Gedetineerden eveneens. En ook studenten kunnen voor begeleiding bij een humanistisch raadsman of -vrouw terecht. Eén van deze laatsten is mevrouw Edith Nagel, die al zes jaar voor studenten van de Landbouwhogeschool in Wageningen beschikbaar is. Edith Nagel hieronder aan het woord over haar werk, het humanistisch aspekt daarin en de zinloosheidsgevoelens onder studenten.

Edith Nagel

interview HUMANIST

Haar humanistisch raadsvrouwschap bestaat uit een viertal onderdelen. Allereerst houdt zij éénmaal per week spreekuur voor studenten die met moeilijkheden of vragen zitten. ,,Met studieproblemen gaan ze naar de dekaan. Bij mij komen er wel met opmerkingen als ,,ik kom eigenlijk uit een heel christelijk gezin en daarin voel ik me niet meer thuis. Maar hoe vertel ik dat mijn ouders?'' Of ,,ik weet eigenlijk helemaal niet wie of wat ik ben''. Of ,,Ik voel me al lang humanist, maar hoe breng ik dat naar buiten?''. Maar het merendeel heeft relatieproblemen. Voor een gesprek trek ik één uur per persoon uit.''

Hiernaast organiseert zij ontmoetingsgroepen. ,,Toen ik begon, ben ik me gericht gaan informeren. Ik had tijdens mijn opleiding al ontdekt dat een ontmoetingsgroep de eerste is. Maar op dat gebied was er nog niets, hier. Mensen waarmee ik ,,uit hoofde van mijn funktie'' over zo'n groep sprak, waren daar erg bang voor. Zelf kon ik toen zo'n groep nog niet begeleiden, maar ik heb er één georganiseerd en ben er zelf als deelneemster in gaan zitten. We zijn ermee doorgegaan en hebben nu jaarlijks twee groepen.''

Het derde onderdeel van haar werk wordt gevormd door de begeleiding van gespreksgroepen. Hierin speelt het humanisme, in tegenstelling tot de ontmoetingsgroepen, een grote rol. Dit seizoen biedt zij er zelf twee aan: ,,Humanisme'' en ,,Persoonlijke ethiek''. Een derde groep behandelt de ,,Verdraagzaamheid''.

Sinds een paar jaar organiseren we in het najaar met een klein groepje informatieve series met betrekking tot het humanisme. Je zou dat vormingswerk kunnen noemen. Tenslotte zit zij in het zogenaamde Welzijnsoverleg. In die vergadering komen alle funktionarissen, die op een of andere wijze met het welzijn der studerenden te maken hebben, bijeen. ,,Het is eigenlijk de enige gelegenheid om kontakt te hebben met de mensen die zich bezighouden met dit welzijnswerk (op een enkel privé-kontakt na). We brengen gevraagd en ongevraagd advies uit aan ieder die daarvoor volgens ons in aanmerking komt. Dit kan variëren van het trachten te beïnvloeden van de propadeuse-programma's en eksamen-regelingen tot het ondersteunen van akties.''

Vroedvrouw

Edith Nagel houdt zich dus onder andere bezig met hulpverlening. Op een humanistische wijze. Het blijkt echter moeilijk aan te geven wat nou precies dat humanistische aspekt is. ,,Tja, ik denk dat ik niet kan laten ook te horen wat er achter de woorden die gezegd zijn is. Er is namelijk nooit maar één ding. Dan probeer ik het samen met die ander in het geheel te plaatsen, zodat het herkenbaar wordt. Misschien is het humanistische erin dat ik nooit een advies geef.

Maar wat is er nou essentieel in die hulpverlening . . .? Ik heb eens ergens gelezen, ik geloof bij Rogers: een goede hulpverlener is als een vroedvrouw die bij de geboorte van een kind zit. Nu wil het toeval dat ikzelf vroedvrouw ben geweest. Toen ik over die vergelijking nadacht, kwam ik tot de ontdekking, verdorie het is ook zo! Wat je doet als er een kind geboren moet worden, dat is dat je het eerst gezellig, warm, veilig maakt. Dat is erg belangrijk. In de verloskunde moet je zolang mogelijk op je handen blijven zitten om te voorkomen dat je te vroeg gaat ingrijpen. Ik denk dat je bij het groeiproces van ,,volwassen'' mensen hetzelfde behoort te doen. Hoewel . . . de praktijk leert dat in beide situaties handen soms onmisbare instrumenten kunnen zijn. Het woord ,,facilitator'', ja ik weet er geen goed Nederlands voor, dat omschrijft het nog het beste. Scheppen van voorwaarden, het uit de weg helpen ruimen van barrières, ik denk dat dat mijn belangrijkste taak is.''

Zinloosheid

De werkers in het ,,studentenveld'' werden vorig jaar danig geschokt. Uit een proefschrift van twee promovendi aan de Universiteit van Nijmegen, Jacques Janssen en Paul Voestermans, bleek dat het aantal studenten dat na één jaar studie het leven als zinloos zei te ervaren sterk steeg. Voor aanvang van de studie vond vijf procent van de studerenden het leven eigenlijk zinloos, zich door niets aangesproken.

Na één jaar bleek een kwart van de ondervraagden zo te denken. En bij de als links aangeduide studenten deze cijfers nog onthutsender: respektievelijk negen en vierenvijftig procent. Het proefschrift van het Nijmeegse tweetal was overigens niet gericht op deze zinloosheidservaring. Het was in eerste instantie een onderzoek naar de levensbeschouwing en politiek onder studenten. Maar goed, de schrikreaktie onder de hulpverleners was er dan toch.

Edith Nagel: ,,Ja, we zijn er ook weer van geschrokken. Vooral die sterke toename in het eerste jaar, al was dat niet helemaal onbekend voor ons. Ik kan me dat wel voorstellen, gezien de ontwikkelingen in de ,,grote wereld''. De toekomst werkt voor veel mensen ontzettend demotiverend. Maar ik denk ook dat mensen dit gebruiken om andere persoonlijke moeilijkheden niet naar voren te hoeven brengen. Helaas wordt er erg weinig onderzoek naar dit soort zaken gedaan.''

De cijfers zorgden dus voor de verrassing. Want ook in Wageningen voelde men al langer de pijn onder de studenten. ,,We zijn zes jaar bezig met het welzijnsoverleg, maar er is nog steeds geen goed signaleringssysteem, om het on-welzijn onder de Wageningse studenten in kaart te brengen, en er daarna op wat voor manier dan ook veranderingen in te kunnen brengen. Dat is ook erg moeilijk, er komen steeds dingen tussen die aktueler zijn. Nu is er gelukkig een man voor een aantal uren vrijgesteld om zo'n signaleringssysteem te ontwerpen. Eén van de grote problemen daarbij is de bescherming van de privacy.''

Verbond

Tot slot: de band met het Verbond. ,,Na een paar jaar heb ik het gevoel gekregen dat mijn werk zowel op de Landbouwhogeschool in Wageningen als bij het Verbond in Utrecht geaksepteerd en gewaardeerd werd, en dat is nu nog zo. Het kontakt met andere raadslieden en organisatoren is regelmatig en plezierig, vanaf het begin. Nu, met Marianne Wimmers als specifiek centraal studentenraadsvrouw, hoop ik dat er nog meer kontakt vanuit het verbond met de universitaire wereld mogelijk zal zijn.''

Peter Boss

Enquête brengt onthullende verschuivingen aan het licht

Tweeduizend jaren christendom; twintig eeuwen waarin het christendom, zoals we het nu kennen, voor zijn religieuze inhoud vorm heeft gevonden, aanvankelijk in één kerk, later in meerdere. Kerken die eeuwenlang oppermachtig waren, geboden en verboden gevend voor wat goed is en kwaad en hoe de nietige mens te handelen zou hebben om te komen tot eeuwige heerlijkheid.
Negentien bewogen eeuwen, maar in die laatste, de twintigste, en daarbinnen in het bestek van enkele decennia verschuivingen, veranderingen op een breed front, die lang ondenkbaar zijn geacht.

Over de vorderingen bij die veranderingen gaat de onlangs verschenen ,,momentopname'' door het weekblad De Tijd en de Katholieke Radio Omroep onder de titel ,,Opnieuw: God in Nederland''. Het woordje ,,opnieuw'' wil duidelijk maken dat het een herhaald onderzoek is, dat – door overeenkomstige vraagstellingen – vergelijking mogelijk maakt met een onderzoek dat ,,God in Nederland'' heette en in 1966, 13 jaar geleden dus, werd verricht in opdracht van het weekblad Margriet.
Hieronder enkele van de verschuivingen die de mondelinge enquête onder 1200 Nederlanders aan het licht bracht, verschuivingen die als niet minder dan onthullend mogen worden beschouwd. (Voor wie de betrouwbaarheidsmarge van zulke enquêtes wantrouwt: de uitkomsten zijn dat binnen een marge van 1½% naar boven of naar beneden. Het boek ,,Opnieuw: God in Nederland'', samengesteld door prof. Goddijn, drs. Smets en drs. Van Tillo, is als uitgave van De Tijd, Amsterdam in de boekhandel verkrijgbaar.
Kernpunten voor wie zich christen noemt, zijn: het geloof in een persoonlijke God, het geloof in Jezus Christus als zoon van God, het geloof in een leven na de dood en het geloof in de bijbel als woord van God. In 1966 geloofde nog bijna de helft der ondervraagden, nl. 48% in zo'n persoonlijke God. Nu zijn het er nog slechts 34%, ongeveer één derde van alle ondervraagden. De antwoordentabel in zijn geheel ziet er als volgt uit:

Geloof in:	1966	1979
persoonlijke God	48%	34%
hogere macht	34%	40%
onzekerheid	13%	17%
ontkenning van God of hogere macht	4%	9%

Wie de laatste twee kategorieën van bovenstaande tabel (onzekeren en ontkenners) optelt, moet het opvallen dat in dertien jaar deze groepen zijn gestegen van 17% tot 26%, ruim een kwart der ondervraagden.
Overeenkomstig is de beantwoording van de vraag: gelooft u in een leven na de dood? Ja, antwoordden in 1966 47% der ondervraagden, nu 42%. Als tegenbeeld hiervan; in 1966 zeiden 34% van de ondervraagden: ,,Nee, ik geloof niet in een leven na de dood''. Nu zijn dat er 40%. Het rapport hierover: ,,Voor vier van elke tien Nederlanders eindigt alles met de dood''.

Andere kernpunt van het christelijk geloof: Jezus Christus is Gods zoon. Hier hetzelfde beeld van verlies aan leerstelligheid.

Ik geloof dat Christus is:	1966	1979
Gods zoon	56%	41%
door God gezonden	5%	5%
een bijzonder mens	17%	20%
een gewoon mens	15%	20%
een legende	7%	12%
geen opgave	—	1%

Het zal niet verbazen dat het verlies van geloofsorthodoxie zich het sterkst laat gelden onder jongeren. De uitspraak ,,Christus is Gods zoon'' werd in 1966 en in 1979 bevestigend beantwoord door evenveel boven-65-jarigen. In de groep van 50-64 jaar een daling van '66 tot '79 met 13%; in de groep 35-49 jaar een daling van 11%; in de groep 25-34 jaar een daling van 20% en onder de jongsten, 17-24 jaar een daling zelfs van bijna een kwart, 24%.
De initiatiefnemers tot het onderzoek zijn een katholiek weekblad en de katholieke omroep. Daaruit valt te verklaren dat het onderzoek vooral verwijlt op het kerkelijk erf, in het bijzonder het katholieke, en er in het rapport nauwelijks aanknopingspunten staan van nader inzicht in wie worden aangeduid als de ,,buitenkerkelijken''. Volgens de ,,momentopname '79'' zou ons land 41% buitenkerkelijken tellen, 31% katholieken, 15% hervormden en 10% gereformeerden, maar die buitenkerkelijken vormen samen een kurieus boeket van bewuste vrijdenkers, aanhangers van oosterse religieuze stromingen en weer anderen die een soms vaag, soms militant besef van ,,iets hogers'' koesteren.
Binnen de kerken: katholiek, hervormd en gereformeerd, doen zich bij de katholieken veranderingen voor die bijna het karakter hebben van een aardverschuiving, bij de hervormden geringere en bij de gereformeerden nog kleinere. Van de vele voorbeelden kiezen we de vraag naar het kerkbezoek ,,afgelopen zondag''. In 1966 antwoordde 81% der katholieke ondervraagden met ,,ja'', in 1979 slechts 43% (bijna een halvering); bij de hervormden in 1966 34% ,,ja'', nu 26%; bij de gereformeerden in 1966 81% ''ja'', nu 72%.
Het is een bekend beeld, dat hoe groter de stad, hoe meer het verschijnsel zich voordoet van ongodsdienstigheid of buitenkerkelijkheid. Het komt ook aan de orde in dit rapport. Van de inwoners van plattelandsgemeenten zegt 45% te geloven in een persoonlijke God; van de inwoners van Amsterdam, Rotterdam en Den Haag koestert slechts 22% dat geloof. Merkwaardiger is echter, dat in het toch overwegend katholieke zuiden, traditioneel bespikkeld met kapelletjes en heilige beelden, slechts 26% der ondervraagden zegt te geloven in een persoonlijke God. Nauwelijks meer dan in de drie grote steden en veel minder dan het gemiddelde van de overige windstreken van Nederland, die hierbij een score halen van 41%.
In vogelvlucht nog enkele saillante punten uit het rapport:
Onderwijs. In vergelijking met 1966 kiest nu 11% minder der ondervraagden dan destijds voor hun kind een school op godsdienstige grondslag.
Kerkelijke geboden. Veel meer mensen dan in 1966 (toen 19%) heeft nu (36%) met een ,,dat hangt er van af'', voorbehoud bij gehoorzaamheid en volgzaamheid.
Verzuiling. Reeds in 1966 vond 74% der ondervraagden dat voor sportverenigingen niet moet worden uitgegaan van een godsdienstig beginsel. Hun aantal is nu gestegen tot 85%. Ondanks achteruitgang blijken de laatste bolwerken van verzuiling, de godsdienstig georiënteerde omroepen, nog steeds op aanzienlijke aanhang te mogen rekenen.
Raad en bijstand. Zeer opvallend teruggelopen is de gang naar dominee of priester voor raad en steun. Van de 50-64 jarigen zocht in 1966 nog 17% die steun, nu nog slechts 9%. Nog opvallender: van de 17-24 jarigen in 1966 nog 16%, nu nog slechts 2%. Vriend, vriendin of ''iemand anders'' nemen nu, vaker dan in 1966 de plaats van raadgever in.
Verdraagzaamheid. ''Hoe zou u het vinden al u als naaste buren mensen van een ander ras zou krijgen?'' Tussen 1966 en 1979 blijkt de verdraagzaamheid over de hele linie afgenomen. Van de katholieken had in 1966 82% daar geen bezwaar tegen; nu 63%. Hervormden: in 1966 86% geen bezwaar, nu 67%; Gereformeerden: in 1966 83% geen bezwaar, nu 68%. Buitenkerkelijken: in 1966 90% geen bezwaar, nu 72%.

Tot besluit de prognose zoals die op grond van de gegevens van 1966 en 1979 luidt voor de jaren 1990 en 2000. Teruggang vooral in de rk-sektor en per tien jaar een toeneming der buitenkerkelijken met 10%, zodat de kerkelijke pretenties in het befaamde jaar 2000 nog slechts zouden gelden voor de helft van de Nederlandse bevolking.

Wim Jungman

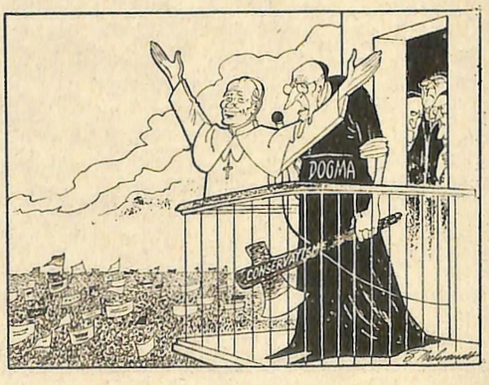

Visie van Parool-cartoonist Frits Behrendt over de reis van de paus.

(vervolg van pagina 1)

Onderonsje van godsdienstigen

mee? Niemand die dat antwoord weet.
Voorbeeld twee: veel gelovigen vinden dat de kerken uitspraken moeten doen over bijvoorbeeld voorbehoedsmiddelen, homoseksualiteit, alternatieve samenlevingsvormen, abortus, euthanasie. Maar, denk ik dan, daarover hebben de kerken toch standpunten? Alleen bevallen die niet zo erg, maar dan moet je dat ook zeggen. Niet zo verhullend van ,,het geloof heeft zich buiten de grenzen van de kerk heen gewerkt'' maar ,,de mensen hebben andere ideeën dan de kerken''. Ze zijn volgens mij meer in zichzelf dan in God gaan geloven. Maar daarover maakt dit onderzoek ons niet veel wijzer en dat is niet alleen jammer, maar ook veelzeggend.
Allerlei processen – die achter de cijfers schemeren en op z'n minst vermoed kunnen worden – wijzen op een toenemende humanisering van de religie. Dat wil zeggen dat mensen zich vol onzekerheden wel opgenomen voelen in een groot, kosmisch verband, maar de zeggenschap over het leven steeds meer bij de mensen zelf zijn gaan zoeken; deze trend wordt in de enquête echter uitsluitend vanuit godsdienstig perspektief bekeken. Sekularisering, ontkerkelijking, verschuiving van normen en waarden in de richting van de menselijke zelfbestemming lijkt overal achter te zitten, maar alles wordt alleen maar door de godsdienstige bril bekeken, en daarom worden die tendensen zo eenzijdig geïnterpreteerd, of zelfs niet eens gesignaleerd. Het ongodsdienstig geloof, het geloof in de menselijke mogelijkheden; er is met een grote boog omheen gegaan. Kommentaren hebben de opdrachtgevers bij hun presentatie gevraagd aan tal van deskundigen, behalve uit buitenkerkelijke kring. Toeval of hogere macht?

Onderonsje

,,God in Nederland'' is opnieuw een onderonsje van godsdienstigen. Zoals het meeste onderzoek naar de geestelijke oriëntatie van mensen in Nederland wordt gedaan door godgelovigen en daardoor teveel samenvalt met de vraag naar God. Over geloof en ongeloof gesproken is het ongelooflijk dat vanuit wetenschappelijk oogpunt het in kaart brengen van geestelijk Nederland nog steeds zo eenzijdig en subjektief vanuit godsdienstig perspektief opgezet wordt en plaatsvindt. Dat de theologie de sociologie zo sterk in zijn greep heeft.
Zoiets is alleen maar in gòdsnaam mogelijk!

Opinie-onderzoeken

Hebben die humanisten dan geen boter op hun hoofd? Het Humanistisch Verbond heeft dit jaar verdubbeling van radio- en televisiezendtijd gekregen. Eén van de argumenten die het daarvoor aanvoerde (met sukses) was een NIPO-enquête uit 1977 waarbij 19% van de ondervraagden te kennen gaf, zichzelf als humanist te beschouwen. Was dat nu net zo willekeurig als het op het eerste gezicht lijkt? Nee, want de daaraan voorafgaande vraag ging over het Humanistisch Verbond, en pas daarna werd de vraag gesteld of men zichzelf als humanist beschouwde. En dat deed dus 19% en omdat de steekproef representatief was, mag je zeggen: zo'n twee miljoen mensen in Nederland. Nadere uitsplitsing van dit percentage bracht aan het licht dat die 19% niet uit louter buitenkerkelijken, laat staan atheïsten, bestond. Zie je wel, zeiden de verdedigers van de godsdienst, dat humanisme zit ook in de kerken!

Onderzoeksmogelijkheden

Twee weken geleden is verschenen de nadere bewerking die de NOS-dienst Kijk en Luisteronderzoek maakte van een brede representatieve steekproef, vorig jaar onder ruim tienduizend personen gehouden. Toen bleek al dat 14% van de ondervraagden zich verwant voelde met de ideeën van het Humanistisch Verbond; ideeën die tevoren waren gekarakteriseerd, zodat men niet maar wat in het wilde weg antwoordde.
Veertien procent, zo'n anderhalf miljoen Nederlanders mag je dan zeker zeggen, voelt zich verwant met de ideeën van het Humanistisch Verbond. Ook hier bleek dat daaronder zo'n 40% zat die zich óók religieus verwant voelt, met name rooms-katholieken, al is ook hier weer een en ander aan te merken op de vraagstelling. Toch is het denk ik niet te veel gezegd dat hier interessante onderzoeksmogelijkheden liggen, zij het dat zulk onderzoek dat niet vooringenomen maar werkelijk zo objektief mogelijk moet worden aangepakt.

Misschien kan dan blijken dat vanuit vrije, ondogmatische, mensgerichte religieuze voorhoedes eigentijdse verbanden op te sporen zijn met het humanisme zoals dat in Nederland al eeuwen geworteld is.
Maar zulk onderzoek zal eindelijk eens andere vragen moeten stellen dan de vragen die de godsdiensten ons al zolang voorhouden. Vragen, formuleringen, die alleen maar ontzenuwd en ontmaskerd kunnen worden door ons zelf, ik bedoel door u zelf.
Als u tenminte zo iemand bent die zelf de woorden kiest waarmee hij zijn levensvragen stelt. *Casper Vogel*

Charta '77 zet humanistische traditie in Tsjechoslowakije voort

Uit het Charta-dokument: ,,Stellingen over Konsumptie'', dat 27 mei j.l. is gepubliceerd, blijkt hoe een diep doorleefd humanisme één van de belangrijkste krachten is, die de leden van Charta '77 energie en moed geeft om hun strijd voor demokratische rechten voort te zetten, ondanks allerlei vervolgingen terreur en intimidatie.
Het centrale uitgangspunt van het dokument is dat de materiële konsumptie geen vervulling van het menselijk leven kan betekenen. ,,We zien deze uitsluitend als één van de voorwaarden en middelen ter bevrijding van de mens uit de heerschappij der dingen, als een middel waardoor de mens zich kan wijden aan zijn geestelijke en lichamelijke ontwikkeling en kan deelnemen aan het openbare leven''. Vanuit deze gedachte wordt kritiek geleverd op de slechte organisatie van de distributie van goederen. ,,De konsument gaat op pad in het besef, dat er van alles op elk ogenblik in de winkels kan ontbreken''. Hij moet vaak langdurig in de rij staan, krijgt te maken met verkoop ,,onder de toonbank'', of tegen steekpenningen of andere onofficiële wederdiensten. Door dit alles heb je gewoon geen tijd meer voor andere dingen, maar ook je aandacht wordt hierdoor zo in beslag genomen dat je enorm afgestompt raakt. Deze situatie ,,vormt een ernstig beletsel voor vorming, kwalifikatieverhoging, persoonlijkheidsontwikkeling, opvoeding van kinderen en zelfs voor een normale arbeidsprestatie''.
Bovendien leidt dit ertoe, dat de mensen onverschillig gemaakt worden tegenover hun werk, tegenover de maatschappij en vaak zelfs tegenover hun eigen levensperspektieven. En omdat het regiem kritische en zelfstandig denkende burgers vreest, stimuleert het ,,uitbreiding van privatisering en de gerichtheid op konsumeren om de werkelijke belangen van de bevolking, vooral kreativiteit, kritiek en interesse in kollektieve aangelegenheden te niet te doen. De geest van kleinburgerlijkheid maakt zich meester van de dagelijkse realiteit en is zelfs een ongeschreven program van de officiële levensstijl. Een typerende trek van kleinburgerlijkheid, nl. verwoed streven zoveel mogelijk geld en voordelen in de wacht te slepen om eigen aanspraken te bevredigen, bindt in onze omstandigheden de enkeling aan het gegeven politieke systeem en maakt hem veel afhankelijker en veel minder vrij dan iemand, die zijn behoeften ondergeschikt maakt aan hogere belangen: intellektuele ontwikkeling, opvoeding van kinderen, kreatieve hobby, onafhankelijke deelname aan het openbare leven, hulp aan medeburgers enz.''
Dit is wel een uiterst vernietigende kritiek voor een regiem dat zijn politiek omgeeft met allerlei socialistische frazen.
De Praagse Lente heeft de krachten getoond, die in het Tsjechoslowaakse volk leven. Toen waren de verwachtingen hoog gespannen, het volk leefde, op straten en pleinen gonsde het van de diskussies, overal werden spontaan initiatieven genomen. Nu ruim tien jaar later leven deze krachten sluimerend voort. Charta '77 spreekt haar Tsjechoslowaakse medeburgers aan op de kern van ons mens-zijn, namelijk dat wij ons niet neerleggen bij de gegeven situatie, maar dat wij vanuit onze ervaringen, met ons gevoel en verstand, ingrijpen in onze situatie om deze te verbeteren. Dát is leven, dát is vrijheid. Het is deze levenskracht, kreativiteit en moed, die niet alleen voor veel Tsjechoslowaken Charta '77 tot een bron van inspiratie maakt, maar waar ook wij veel van kunnen leren.

Jef Helmer

Het Charta-dokument: Stellingen over Konsumptie, is verkrijgbaar door 1,50 plus 1,70 porti over te maken op giro 4008752 Denk aan Praag, o.v.v. Charta-dokument

Eensgezindheid over veranderingen in welzijnswerk

Niet-konfessionele partijen maken afspraakje

Ondanks gesnier over en weer en geïrriteerde debatten in de Tweede Kamer blijken PvdA, VVD en D'66 het toch nog over een aantal zaken eens te zijn. Bijvoorbeeld over het feit dat het langzamerhand hoog tijd wordt dat de konfessionelen eens de macht uit handen geven. Maar ook op het gebied van het welzijnswerk zijn er opvallende overeenkomsten tussen de genoemde niet-konfessionele partijen. Op een bijeenkomst – georganiseerd door het Humanistisch Verbond – probeerden vertegenwoordigers van de drie groeperingen een afspraakje te maken. Vrij vrijblijvend, dat wel.

Als eerste van een serie thema-avonden werd in schouwburg Gooiland in Hilversum op 18 oktober een bijeenkomst gehouden over ,,decentralisatie en demokratisering van het welzijnswerk''. Zo'n vijftig mensen zagen Wim Meyer (PvdA), Loek Hermans (VVD) en Henk Zeevalking (D'66) pogingen ondernemen om op één lijn te geraken. Een lijn die uit de inleidingen van het drietal duidelijk aanwezig bleek. Meyer besloot zijn praatje als volgt: ,,Wat mij in toenemende mate gaat tegenstaan is, dat het CDA, toch een minderheid, in staat is een stempel te drukken op de inrichting van een belangrijk deel van onze samenleving, namelijk door de decentralisatie (van het welzijnswerk, P.B.) te ontkrachten en door partikuliere instellingen sterk te beschermen. In het CDA is er absoluut geen bereidheid om vanuit de overheid de demokratisering te verplichten. Kijk, ik heb nooit aan tafel gezeten in ,,Des Indes'' en ben ook niet zo'n voorstander van samenwerking met de VVD. Maar wij hebben op dit gebied wel overeenstemming. We moeten daarom tijdig voor de volgende verkiezingen aan tafel gaan zitten om na die verkiezingen (onder welke omstandigheden dan ook) onze negentig zetels om te zetten in wijzigingen.''
Demokratisering, kortom: de ,,vrager'', de ,,gebruiker'', de ,,patiënt'' moet veel meer inspraak krijgen in wat er met hem of haar gebeurt of gebeuren kan. Daarover liet geen van de drie partijen twijfel bestaan.
Een andere zaak is dat het hele welzijnge-

bied nu nog vanuit Den Haag gedirigeerd wordt. Ook daarin moet verandering komen. De overheid moet decentraliseren. Meyer: ,,De bevoegdheden, de zeggingsschapsverhoudingen moeten niet langer centraal aangepakt worden, maar verlegd naar de samenlevingsvormen. En dat zijn dan de gemeenten.''
Decentralisatie. Demokratisering. Het zijn deze zaken die het CDA tegenhoudt. Waarom? Meyer zei het heel mooi: ,,De beheersing van de sociale verhoudingen op konfessionele basis is de eerste verdedigingslinie tegen aanvallen op het politiek funktioneren van het CDA.''

Krenten

Goed. Eensgezindheid alom. Maar hoe dient een en ander geregeld? Meyer kwam met het voorstel om vóór de volgende verkiezingen afspraken te maken en deze na de verkiezingen, bijvoorbeeld in de vorm van een initiatiefwet, uit te voeren. Hermans wilde hier in eerste instantie niet helemaal aan. ,,Het voorstel van Meyer is wel aardig, maar ik heb het nare gevoel dat het krenten uit de koek pikken is. De PvdA wil afspraken maken over deze punten, maar als die er dan zijn dan zegt de PvdA 'bedankt VVD' en ze gaan met andere punten naar het CDA.''
Met andere woorden: de VVD, in kasu Hermans, wil niet enkel de krenten maar de hele mik. Het is naar zijn mening geen ,,Realpolitiek'' als je afspraken maakt over zaken waar je het over eens bent en de hete hangijzers links, of rechts, laat liggen. In dit kader verwees Hermans (bedekt, dat wel) naar een oud plan van zijn voorman Wiegel: een nationaal kabinet. Want daarin zouden de niet-konfessionelen altijd een meerderheid hebben voor met name veranderingen in de welzijnssektor. Meyer hierover: ,,Ik bepleit de weg dat we een paar dingen doen waarover we het eens kunnen worden, een kleine sektor, zoals het welzijnswerk. Ik nodig de VVD niet uit om ontrouw te zijn tegenover haar koalitiepartner. Ik nodig deze twee partijen (VVD en D'66) uit om afspraken te maken, ook open naar de kiezers toe. Zo'n afspraak is voor mij keihard. Ik vind dat een partij, na de verkiezingen, zich in onderhandelingen over een koalitie dan ook aan die afspraken te houden heeft. Op sociaal-kultureel gebied zie ik een aantal punten die we kunnen regelen. Maar het zal niemand verbazen dat ik op sociaal-ekonomisch terrein weinig raakpunten met de VVD bespeur. Ook niet in de naaste toekomst.''
De zaal legde intussen Hermans het vuur na aan de schenen. ,,Waarom haalt Hermans het mindere, wat hij krijgen kan, niet binnen? Wil hij eigenlijk wel?''. Na meer van dergelijke vragen kwam het hoge woord er dan toch uit. Hermans: ,,Natuurlijk, zaken die we op dit moment kunnen regelen, moeten we ook regelen.'' En daarmee was het afspraakje geboren. Vraag is natuurlijk wat de gevolgen zullen zijn. En of de afspraak ook op grotere schaal gemaakt zal worden. De toekomst zal ook dit leren. Overigens had Hermans nog een nieuwtje voor alle jegens de VVD bevooroordeelden.

Peter Boss

Op weg naar

ONTWERP-TOELICHTING OP HUMANISTISCH PERSPEKTIEF

Punt 17: Stimuleren van studies over geweldproblematiek, met het doel te komen tot nieuwe opvattingen aangaande het voorkomen en oplossen van konflikten op internationaal nivo.
Het uitgangspunt van deze studie dient te zijn dat de inzet van het momenteel aanwezige vernietigingspotentieel immoreel is.

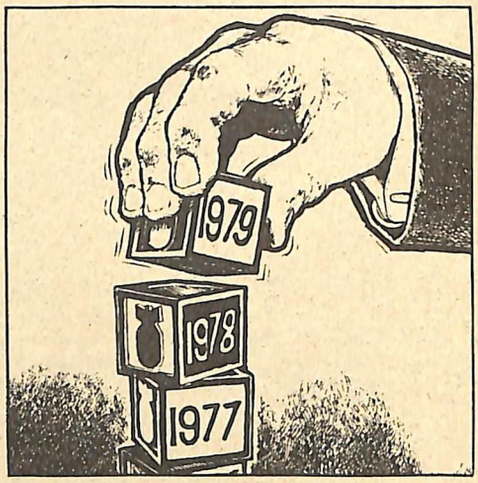

Vanaf de oprichting van de NAVO tot op dit moment hebben zich ingrijpende veranderingen voorgedaan in het denken over problemen van vrede, veiligheid en geweld.
Ook de hoeveelheid en kwaliteit van de geweldsmiddelen, die het bondgenootschap ter beschikking staan en stonden is gedurende deze periode sterk gewijzigd in militair technisch positieve zin.
Deze beide veranderingen zijn onvoldoende verwerkt in de levensbeschouwelijke, politieke en militaire waarden en normen van onze samenleving.
Onderhandelingen tussen Oost en West, gevoerd op basis van de handhaving van het machtsevenwicht, met behulp van deze verouderde normen en waarden, hebben niet geleid tot een vreedzame en veilige wereld.
Het defensie beleid wordt niet alleen bepaald op grond van veiligheidskriteria, maar ook zeer sterk beïnvloed door de inhoud van de orderportefeuilles van bewapeningsindustrieën en hun toeleveringsbedrijven; gebrek aan orders leidt mede tot de aanschaf van nieuw materieel door regeringen. Ook de stand van de research in deze bedrijven is een vrij belangrijke faktor in dit proces.
Generaal Eisenhower heeft dit hele stelsel het militair-industriële-kompleks genoemd en gewezen op de gevaren die het in zich draagt.
Belangrijke informatie op militair gebied is altijd geheim en de bevolking is hierdoor niet in staat deel te nemen aan het vormen van meningen over het veiligheidsbeleid. Beslissingen over dit beleid worden dan ook uitsluitend genomen door de ,,deskundigen''.
Hierbij dient nog aangetekend te worden dat zelfs parlementsleden maar zeer ge-

vrede via kernbewapening?

Op het laatste kongres is besloten de problematiek van de kernbewapening in het Verbond ter diskussie te stellen. Het hoofdbestuur heeft daarom een diskussienota samengesteld en deze is half september aan alle gemeenschappen toegestuurd. Het is de bedoeling dat in de gemeenschappen gediskussieerd zal worden over met name de ontwerp-toelichting en de verklaring van het hoofdbestuur over kernwapens. Om deze diskussies verder mogelijk te maken is het noodzakelijk dat alle leden kunnen beschikken over deze twee teksten. Daarom drukken wij deze in dit nummer van de ,,Humanist'' af.

deeltelijk op de hoogte zijn van te nemen of genomen beslissingen. Als voorbeeld moge dienen de beslissing tot opslag van nukleair materiaal op Nederlands grondgebied. Ook nu nog is de minister van defensie niet bereid parlementsleden in te lichten over de plaatsen in Nederland waar deze ladingen zich bevinden.
In een demokratie, voor het behoud waarvan men deze geweldsmachinerie in stand houdt, worden de burgers op deze wijze tocht onmondig gemaakt. Tevens bevordert het de ongeïnteresseerdheid van de burger voor alles wat met veiligheid en geweld van doen heeft.
Deze ongeïnteresseerdheid wordt ook in de hand gewerkt door de geringe mate, waarin de burger lijfelijk met zo'n geweldsapparaat in kontakt komt. In dichtbevolkte streken van ons land bevinden zich geen kazernes meer, onze militairen gaan in burgerkleding met verlof; slechts wanneer men op vakantie is op de Veluwe of in Drente wordt men met zijn krijgsmacht geconfronteerd.
Abstrakt weet men wel af van het bestaan van z'n strijdkrachten, maar konkreet beleeft men dit bestaan niet meer. Alleen bij zgn. ,,open dagen'' als kazernepoorten opengaan om het volk het spul te tonen is er dit kontakt, maar dan op een manier waarbij ingespeeld wordt op de eerbied voor technische perfektie en niets wezenlijks gezegd of geëtaleerd wordt aangaande de doelen waar het voor ontworpen is en de gevolgen die optreden bij het gebruik ervan Zelfs bij militairen neemt men deze technische geweldverdringende attitude waar. Ook hier alleen belangstelling voor de technische perfektie, voor de wiskunde en de elektronische elementen en een onbewust of bewust voorbijgaan aan de gevolgen van het reëel opereren.
Anderzijds wordt zeer sterk gewezen op de fatale gevolgen die er kunnen optreden wanneer de tegenpartij in staat gesteld zou worden zijn vermoede doelen te bereiken.
Angst wordt gekultiveerd teneinde te bereiken dat de bevolking bereid blijft om deel te blijven nemen aan de wedloop naar steeds meer en steeds betere bewapening.
Het vijandbeeld wordt zo zwart mogelijk aangezet met gebruikmaking van zo emotioneel mogelijke middelen. Men speelt in dit proces niet of nauwelijks op het redelijk vermogen in, maar voornamelijk op gevoelens. Juist humanisten zouden dit proces dienen bloot te leggen en er mogelijkheden tot redelijk overwegen van deze problemen voor in de plaats te stellen.
Het H.V. moet bijdragen tot een doorbreking van het huidige veiligheidsdenken wat in feite een machtsdenken is.
Het H.V. behoort mee te werken aan het tot stand komen van een nieuwe visie; waarbij andere vormen van verdediging met dezelfde inzet en dezelfde hoeveelheid mankracht doordacht kunnen worden als het nu heersende machts- en geweldsdenken.
Het H.V. behoort er toe te prikkelen en wegen te vinden waarlangs het volk zich wel betrokken gaat voelen bij de verdediging van zijn persoonlijke vrijheid en bij de bescherming van zijn eigen waarden.
Het H.V. moet de mentale weerbaarheid van de bevolking op een hoger peil proberen te brengen, wat er toe kan leiden dat onze veiligheid niet langer alleen maar toevertrouwd wordt aan een zeer kleine groep uit onze samenleving.

TWINTIG DISKUSSIEPUNTEN OVER KERNWAPENS

Bij het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken (NIVV) is onlangs het boekje ,,Twintig diskussiepunten over kernwapens'' uitgekomen. In 50 pagina's beoogt dit boekje een bijdrage te leveren tot de diskussie over het kernwapenvraagstuk – die thans in vele kringen, ook binnen het Humanistisch Verbond – op gang is gekomen. Bij elk van de 20 aspekten worden argumenten, tegenstrijdigheden en dilemma's gepresenteerd. Dit stelt de lezer in staat zelf tot een afweging te komen. Hiermee is een brochure ontstaan die een overzichtelijke handleiding biedt om ook aan de basis van het Humanistisch Verbond – dus binnen de gemeenschappen – de diskussie aan te gaan.
'Twintig diskussiepunten over kernwapens' is verkrijgbaar bij het NIVV, postbus 85581, 2508 CG 's-Gravenhage, à f 2,50 + f 1,70 portokosten (bij vijf of meer eksemplaren geen verzendkosten). Tel: 070-469412.

GEMEENSCHAPPEN

DISKUSSIE-AVOND LEIDEN

De gemeenschap Leiden organiseert op 8 november een diskussie-avond over vrijwillige euthanasie waarbij H. Klaus een inleiding zal houden. De avond vindt plaats in restaurant ,,Nieuw Minerva'', Vrouwensteeg 11 in Leiden. Aanvang: 20.15 uur.

ONTMOETINGSGROEP UTRECHT

Bij de in november te starten ontmoetingsgroep zijn nog enkele plaatsen open. Bij een ontmoetingsgroep staat centraal de ontmoeting met je zelf en met anderen, het ervaren hoe je je zelf voelt en hoe je ,,over komt'' in kontakten met anderen. Een en ander mede aan de hand van oefeningen, gesprekken en nonverbale spelen en dit in een sfeer waarin je je veilig kan voelen.
De groep komt bijeen op 8 maandagavonden onder deskundige leiding terwijl ook een weekend is inbegrepen.
Op maandagavond 5 november is er een open kennismakingsavond op het adres Nieuwe Gracht **30** (1e verd. zaal 4) om 20.00. U kunt daar kennis maken met de begeleiders en met de andere geïnteresseerden, U kunt er met Uw vragen komen en dan besluiten of U al dan niet met de groep wilt mee doen.
Wie interesse heeft wordt verzocht zich (vrijblijvend) op te geven bij H. L. de Koningh, Adm. van Gentstr. 39, Utrecht, schriftelijk of telefonisch (030 - 71 52 91, het best tussen 18.30 en 19.30), bij wie U ook nadere inlichtingen kunt krijgen. De kosten van deelname bedragen per persoon f 150,– (excl. reis- en verblijfkosten voor het weekend).

VERKLARING VAN HET HOOFDBESTUUR VAN HET HUMANISTISCH VERBOND INZAKE KERNWAPENS, september 1978

De verontrusting rond neutronenbom heeft de dreiging van de kernbom weer in het middelpunt van de belangstelling geplaatst. De verschrikking van de strategische kernmacht houdt weliswaar een element van evenwicht in dat tot nu toe grote kernoorlogen voorkomen heeft, maar dat geldt slechts, als geen van de partijen (tijdelijk) een beslissend overwicht heeft.

Bovendien maakt de verbreiding van de kern-techniek dit evenwicht steeds wankeler. Men kan stellen dat de konventionele bewapening in zijn modernste vormen even afgrijselijk is als de kernwapens. Daarom kan men ook niet berusten in de aanvaarding van de oorlog als politiek middel en dienen de oorzaken daarvan in de vorm van belangen- en machtstegenstellingen en van maatschappelijke, psychische en geestelijke faktoren te worden aangevat.

Oorlog is een gevolg, geen oorzaak. Toch pleiten we met kracht voor een afzonderlijke stellingname inzake kernwapens omdat ze niet alleen op zichzelf verschrikkelijk zijn, maar ook een katastrofale en onherroepelijke uitwerking hebben op de erfelijke kwaliteit van mens, dier en plant.

De neutronenbom, die mensen onder afschuwelijk lijden vernietigt maar goederen en wapens spaart, wordt ,,schoon'' genoemd. De uitwerking van taktische miniwapens is ,,schoon'', nauwkeurig en beperkt. Maar hun gebruik overschrijdt de fatale grens van de kernbewapening en zal een totale kernoorlog uitlokken.

Daarom doen we een beroep op het Nederlandse volk, parlement en de regering er met alle kracht, met name bij de Verenigde Naties voor te ijveren dat kernwapens bij internationale overeenkomst buiten de wet worden gesteld.

44%

Dat de buitenkerkelijkheid in Nederland steeds groter wordt, blijkt uit een recent onderzoek van Buro Lagendijk: 44% van de representatieve steekproef voelt zich **niet** verbonden met een bepaald kerkgenootschap! De verbondenheid met de Katholieke Kerk is gedaald tot 28%, met de N.H.Kerk tot 15%, die met de Gereformeerde kerken is 9%, die met overige kerken 4% en geen opgave gaf 1%. Hoe lang duurt het nog tot het humanisme tot de vragenlijsten zal gaan doordringen? (RT)

Jongerendag

Een suksesvolle jongerendag vraagt om een vervolg. Daarom zal 11 november een tweede noordelijke 'jongeren'dag plaatsvinden. Deze dag is speciaal bedoeld voor jongeren uit de drie noordelijke provincies en tot een leeftijd van ca. 35 jaar. De dag zal wéér plaatsvinden in de ,,Hoeksteen'' te Groningen. Het op de eerste jongerendag besproken ,,mensbeeld'' bleek een zo veelomvattend onderwerp, dat de mogelijkheid wordt geboden hier opnieuw op in te gaan. Als vervolg/alternatief kan het ,,maatschappijbeeld'' (zie Humanistisch Perspektief) worden aangesneden. Degenen die behoefte hebben aan een meer algemene verdieping in de inhoud van het humanisme, waarschijnlijk met name aanwezig bij mensen voor wie het begrip humanisme nog vrij nieuw is, krijgen de ruimte hierover gezamenlijk te filosoferen. Men kan zich nog (met spoed!) opgeven. De kosten van deze dag bedragen *f* 10,– p.p. (inkl. lunch). Gelijktijdig met opgave over te maken op giro 2744079 t.n.v. T. Jagersma te Groningen, onder vermelding van Jongerendag. Inlichtingen ('s avonds): Roel Bakker, tel. 050-713234; Tjibbe Jagersma, tel. 050-255196.

Burgemeester

Begin 1980 zal een nieuwe bijeenkomst worden gehouden van het buitenkerkelijk burgemeester-overleg (waaraan onder andere deelnemen Polak, Van der Louw, Vonhoff en onze hoofdbestuursleden De Leeuw-Martens en De Ronde). Zoals bekend zijn in onze ongeveer 800 gemeenten slechts zo'n 15 buitenkerkelijke burgemeesters!

Ombudsman

Vrijwilligers met vrije tijd en belangstelling voor internationale problemen kunnen zich melden voor het ombudsteam dat de internationale humanistische ombudsman gaat bijstaan. Belangstelling? Bel 030-312155.

Welkom

Ila Schoutsen heeft sinds kort een part-time assistente: Margreet de Leeuw. Ila die voor haar werk (t.b.v. het vormingswerk in de gemeenschappen) meestal onderweg is, zal zoals tot nu toe het geval was, vrijdags op het centraal buro in Utrecht bereikbaar blijven.
Daarnaast is nu Margreet dinsdags en donderdags bereikbaar. Hopelijk zal het hierdoor mogelijk zijn dat er meer samenwerking ontstaat tussen het centraal buro en de gemeenschappen. Dat dit zeer wenselijk is heeft Margreet de Leeuw zelf ervaren tijdens de twee jaar stage die zij heeft gelopen in de gemeenschap Bussum in het kader van haar opleiding MBO s.d. Margreet: ,,Vooral als je in een gemeenschap een nieuwe aktiviteit wil starten, is het erg belangrijk dat je goed raad of hulp kunt krijgen. Ook het kontakt met andere gemeenschappen kan erg verfrissend werken.''
Hartelijk welkom, Margreet en sukses met je werk. *HvH*

Oproep

Aan alle gemeenteraadsleden (ook wethouders), Provinciale Statenleden (ook gedeputeerden) en Eerste - en Tweede Kamerleden. Zij worden dringend verzocht met de meeste spoed te reageren op het voorpagina-artikel van de ,,Humanist'' van 1 oktober j.l. dat handelde over de subsidiëring van de Bond tegen het Vloeken. Reakties naar: G.J. den Besten, Noorderstraat 4, 9635 Noordbroek, telefoon 05985-2075.

Bond tegen het Vloeken

In de Humanist van 1 okt. 1979 roept G. J. den Besten ons op tot een aktie tegen subsidieverlening aan de Bond tegen het Vloeken. Ik ben lid van het HV en bovendien fel tegen christendom en ander totalitair bijgeloof. Toch ben ik het niet met genoemde aktie eens. Ik ben van mening, dat in principe iedere groep die iets nastreeft subsidie moet kunnen krijgen. In principe, maar er zijn natuurlijk grenzen. Voor mij zijn die grenzen pas bereikt als een groep anti-democratische *middelen* gaat hanteren en nog niet als binnen een groep anti-democratische geluiden worden geuit. Er is een analogie met het strafrecht, waar daden wél en bedoelingen niét staf-baar zijn. Zolang de Bond zich bedient van nette middelen, mogen ze van mij hun subsidie houden.

Evert Voogd (Culemborg)

Reaktie van G. J. den Besten

Men kan er inderdaad over diskussiëren of de tolerantie ophoudt bij woorden of bij daden, maar het ging hier wel over een bizondere vorm van tolerantie, eigenlijk nog meer dan dat: ***subsidiëring****. Voor mij houdt de overweging om een vereniging te subsidiëren op, wanneer die vereniging zich keert tegen het systeem volgens welke zij tot op heden die subsidiëring verkreeg. Dat systeem heet demokratie. Volgens een demokratisch genomen besluit kreeg de Bond tegen het Vloeken tot op heden vaak haar subsidie. En nota bene dit systeem van demokratische besluitvorming klaagt deze vereniging aan, maar de subsidie wil zij desondanks graag aksepteren.*

STICHTING HUMANISTISCH OPLEIDINGS INSTITUUT

De Stichting Humanistisch Opleidings Instituut verzorgt een driejarige hogere beroepsopleiding voor geestelijk werk.

Wij vragen, zo spoedig mogelijk, voor een volledig dienstverband, een

SEKRETARIAATSMEDEWERKER (V/M)

Tot de taken behoren:
- voorbereiden en notuleren van vergaderingen,
- korrespondentie,
- regelen van afspraken en uitzoeken gegevens,
- dagelijkse postbehandeling,
- type–werkzaamheden (brieven, nota's, kontrakten e.d.),
- vermenigvuldigen van allerlei stukken.

Wij denken aan iemand met middelbare schoolopleiding, sekretariaatsopleiding dan wel een daarmee vergelijkbare praktijkervaring en zelfstandigheid, organisatievermogen, sociale vaardigheden, humanistische gezindheid.
Salaris en arbeidsvoorwaarden volgens rijksregeling.

Inlichtingen worden telefonisch verstrekt door de heer T. Jorna, studie-koördinator, tel. 03450-2630.
Sollicitatiebrieven richten aan de Stichting Humanistisch Opleidings Instituut, t.a.v. de sollicitatie-kommissie, Postbus 278, 4100 AG Culemborg.